

Nr 44.

Warszawa, d. 2 listopada 1929 r.

Ogóln. zbioru Nr 395.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak.-Przedmieście 5 m. 4, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 5 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 50.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

OSKF

w **Poznaniu**, ul. Gwarna 20
 „**Katowicach**“, ul. 3 Maja 23
ODDZIAŁY: „**Lodzi**“, ul. Piotrkowska 142
 we **Lwowie**, ul. Sykstuska 2
 w **Krakowie**, ul. Wiślna 9

SZWEDZKIE ŁOŻYSKA KULKOWE, Sp. z o. o. WARSZAWA, Wierzbowa 8.

DOSTAWA: ŁOŻYSK ROLKOWYCH I ROLKOWYCH DO WSZELKICH MASZYN ORAZ KOMPLETNYCH URZĄDZEŃ PRZEMISŁOWYCH.

FABRYKA APARATÓW ELEKTRYCZNYCH
K. SZPOTAŃSKI i S-ka
 SPÓŁKA AKCYJNA

Warszawa, Kałuszyńska 2-4-6 (gmach własny)
 Tel. 90-43 i 90-65

Wyłączniki nożowe

40 — 1500 amp.

Dostawa ze składu.

PIERWSZA FABRYKA LOKOMOTYW W POLSCE

SPÓŁKA AKCYJNA

Zakłady w Chrzanowie (Województwo Krakowskie)
 Biuro Zarządu w Warszawie, ul. Moniuszki 2a m. 2

BUDUJE:

Normalnotorowe lokomotywy osobowe, towarowe i przetokowe.
 Lokomotywy wąskotorowe od 50 KM do 400 KM i wyżej dla
 wszelkich szerokości toru.

Motorowe walce szosowe trzykołowe różnej wielk. i syst. „Tandem“.
 Rozrywacze (Oskardniki).

Części zapasowe do lokomotyw i walców.

№ 44.

Warszawa, d. 2 listopada 1929 r.

Ogóln. zbioru № 395.

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: Warszawa, Krak.-Przedmieście 5 m. 4, tel. 114-26. Adres telegr.: „Metalowcy—Warszawa“.

Prenumerata wynosi wraz z przesyłką w kraju: Złp. 5 kwartalnie. Nr. pojedynczy gr. 50.

Członkowie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych otrzymują „PRZEMYSŁ METALOWY“ bezpłatnie.

TREŚĆ NUMERU: *Rachunek sumienia. — Z działalności Związku Eksportowego Przemysłu Metalowego Przetwórczego. — Zwrot cła. — Sytuacja w przemyśle metalowo-maszynowym we wrześniu r. b. — Znaczenie kosztów przewozowych w eksporcie. — Udział wielkich koncernów chemicznych w przemyśle metalowym. — Handel maszynami używanymi. — Niemieckie obrabiarki na angielskim rynku. — Kronika. — Ceny.*

RACHUNEK SUMIENIA.

Groza skutków ciężkiego przesilenia w rolnictwie, przemyśle i handlu, która zawisła nad życiem gospodarzem całej Polski, każe zastanowić się głęboko nad środkami zaradczyimi, jakie należy zastosować, ażeby złagodzić przebieg przesilenia i zażegnać grożące niebezpieczeństwo.

Jako wstęp do szukania tych środków należy przedewszystkiem zbadać, co jest przyczyną obecnego stanu rzeczy, należy przeprowadzić diagnozę trapiącego naród niedomagania. Badania takie w ubiegłym czasie były przeprowadzane niejednokrotnie przez związki gospodarcze, zrzeszone w Centralnym Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów (t. zw. „Lewjatanie“), a rezultatem tych badań były liczne memorjały, składane przez Centralny Związek władzom państwowym i ogłaszane w jego wydawnictwach (np. „Jaka polityka gospodarcza może wyprowadzić nas z kryzysu“, Warszawa 1926). Ostatnio w roku 1929 na II Zjeździe Polskich Przemysłowców Metalowych były rozważane warunki usprawnienia produkcji metalowej, obejmujące z natury rzeczy także zasadnicze postulaty całego życia gospodarczego. Postulaty te były ogłoszone w uchwałach Zjazdu w № 24 „Przemysłu Metalowego“ z r. b.

Świeżo znajdujemy w № 42 łódzkiego tygodnika „Prawda“ z dnia 20 października 1929 r. w artykule redakcyjnym p. t. „Czy rdzeń i podstawy naszego życia gospodarczego są zdrowe?“ szereg rozważań, które mają w istocie charakter rachunku sumienia narodowego w sprawach gospodarczych. Lista grzechów jest długa i może nawet niewyczerpująca. Ze względu na śmiałość i wierne ujęcie rzeczy przez pismo łódzkie, przytaczamy główną treść artykułu w całości.

Ciężar utrzymywania aparatu państwowego zwalony został w dziewięćdziesięciu procentach na barki przemysłu, handlu i wielkiej własności ziemskiej, t. j. na czynniki, które zazwyczaj ujawniają przedsiębiorczość gospodarczą. Już to samo osłabiło w wysokim stopniu żywotność zarodków przedsiębiorczości w tych warstwach społecznych. Ciężary ustawodawstwa społecznego, polityka robotnicza, rygory administracyjne wyjąłowały grunt z przedsiębiorczości w pozostałych sferach społecznych. Każdy przejaw przedsiębiorczości gospodarczej zagrożony jest taką masą najróżniejszych świadczeń, płatnych zgóry, bez wzglę-

du na to, czy zamierzenie przedsiębiorcze da w rezultacie wynik pomyślny, czy nie, że wysiłki przedsiębiorcze, podejmowane na serjo i mogące przyczynić się do rozwoju życia gospodarczego, stały się rzadkością. Istniejące placówki gospodarcze całą swoją przedsiębiorczość zamieniały na pomysłowość, aby jak najdłużej utrzymać się na powierzchni i przy istniejącym stanie posiadania. Gdzieindziej naturalny pęd do przedsiębiorczości gospodarczej, nie znajdując warunków do ujawnienia się, wyrażał się w różnorodne zбочenia spekulacyjne.

Kraj nasz po wojnie światowej był terenem dla pionierskiej polityki gospodarczej. Obfitujący w bogactwa naturalne, a wypłukany z kapitałów, posiadający trzydziestomilionowy naród jako konsumenta i duże możliwości ekspansji gospodarczej poprzez granice, obfitość rąk do pracy i dostateczny zastęp sił fachowych był idealnym terenem dla pełnej rozmachu polityki pionierskiej. A myśmy zamiast takiej, obrali politykę zapobiegawczą i eliminacyjną, posuniętą tak daleko, że nawet w najbardziej uprzemysłowionem i przeindustrializowanym państwie nie odważonoby się bez zastrzeżeń realizować jej program. Zamiast na szereg lat zwalniać od wszelkich ciężarów i świadczeń każdy przedsiębiorczy wysiłek, czy to w celu odbudowy warsztatu pracy, zniszczonego w czasie wojny bez wszelkiego odszkodowania, czy w celu uruchomienia istniejącego, ale ogołoconego z kapitałów przedsiębiorstwa, czy wreszcie w celu powołania do życia nowej placówki — myśmy stawiali niebotyczne fiskalne i najróżnorodniejsze inne przeszkody takim zamierzeniom. A zamiast otoczyć jednakową troskliwą opieką każdą placówkę życia gospodarczego na naszych ziemiach, bez względu na to, do kogo należy tytuł własności — co jest przecież szczegółem drugorzędnym, gdyż każda placówka produkcji, czy zmiany, znajdująca się na ziemiach Rzeczypospolitej i stanowiąca w dodatku własność jej obywateli, jest przedewszystkiem częścią majątku narodowego i kółkiem w mechanizmie polskiego gospodarstwa narodowego — myśmy bardzo często uprawiali politykę eliminacyjną, pragnąc rzekomo „unarodowić“ gospodarstwo narodowe. Lata musiały przejść, zanim ten ostatni nonsens dojrzało.

W dodatku na widowni pojawiła się przedsiębiorczość gospodarcza państwa, przedsiębiorczość uprzywilejowana, zagarniająca dla siebie gałęzie gospodarki najrentowniejsze i odgrywające w kapitalizacji wewnętrznej najważniejszą rolę i tworzącą monopole. Dzięki temu gospodarstwo narodowe poniosło dodatkowo podwójną stratę, pozbawione zostało kapitałów, jakie przyciągają i wytwarzają zazwyczaj nowe gałęzie oraz cierpi od

skutków polityki monopolowej, osłabiającej zdolności nabywcy konsumenta. Państwo zaś w rezultacie korzyści żadnej przez to nie osiągnęło, gdyż w postaci podatków otrzymywałoby niezawodnie to samo, co osiąga dzisiaj tytułem zysków z monopoli.

Skutki takiej do gruntu fałszywej polityki gospodarczej młodego państwa, powstałego na gruncie dziewiczym i pustynnym, występują dzięki szczęśliwemu, czy nieszczęśliwemu zbiegowi różnych okoliczności dopiero dzisiaj. I stajemy wobec nich nieomal bezradni i zrezygnowani. Niby nic strasznego się nie dzieje, a spustoszenie postępuje wielkimi krokami. Kupiec, przemysłowiec, właściciel ziemski, którego przedsiębiorczość została dawno zabita i który skazany został na utrzymywanie się na powierzchni tylko pomysłowością, jest u kresu tej pomysłowości, beznadziejnie uwikłany w gąszczu najróżnorodniejszych zobowiązań i terminów. Coraz to inny opuszcza ręce i rezygnuje: już nic nie wymyśli. I oddaje się pod nadzór sądowy, albo rokuje z głównymi wierzycielami o przejęcie przedsiębiorstwa. Albo jest mu wogóle wszystko obojętne. Przestaje płacić i już tylko o jednym myśli, aby zdobyć na chleb dla siebie i rodziny. A obok nie wyrasta żaden zwycięski konkurent, żadna nowa energiczna przedsiębiorczość, zajmująca ginącą placówkę. Duch przedsiębiorczości został gruntownie zamrożony.

Najtragiczniej przedstawiają się stosunki w kupiectwie które było u nas od pierwszej chwili wskrzeszenia państwa systematycznie tępiące. Walka z lichwą, ceny maksymalne, wytyczne, gospodarczo uzasadnione, reglamentacja dewizowa i jak się te wszystkie plagi nazywały, dokazały, że ani jeden kupiec nie zdołał uchronić swego kapitału w okresie inflacji i musiał bezradnie patrzeć jak jego zasoby topniały. A potem przyszedł fiskus i wypłukał sumiennie resztki. Handel, który jeszcze w roku 1919 i 1920 mimo strat wojennych, bardzo często finansował przemysł, zaliczkując swoje zamówienia, który finansował rolnictwo, zaliczkując zbiory, dzisiaj upadł tak nisko, że legjony kupców wraz z rodzinami jedzą chleb przemysłowca, kupując go za pieniądze uzyskane ze sprzedaży towaru, pobranego od przemysłowca a niezapłaconego... Kupca, który byłby w stanie zaliczkować zamówiony w fabryce towar, czyli spełniać normalną i naturalną swoją funkcję gospodarczą przyczyniania się do finansowania produkcji, nie mamy dzisiaj w Polsce. Upadek kupiectwa jest bodaj najstraszniejszą klęską, jaka spada na nasze życie gospodarcze. I stoimy wobec niej prawie bezradni, bo kupiectwa nie można nawet w wydatniejszy sposób zasilić kredytem. Każdy kredyt wymaga bowiem zabezpieczenia, a masa kupiectwa polskiego nie posiada nic zgoła na zabezpieczenie drobnego chociażby kredytu. Przeciwnie, w niezliczonych wypadkach zachodzi wprost obawa, że kupiec, otrzymawszy gotówkę, zaspokoi z niej najpierw swoje osobiste i dla swej rodziny potrzeby konsumpcyjne.

Pomoc kredytowa, jaką obecnie usiłuje się uruchomić dla kupiectwa w skromnych rozmiarach, jest przedsięwzięciem o kilka lat późniejszym i mocno ryzykownym dla instytucji kredytujących.

Jak dalece zwyrodniał stosunek pomiędzy producentem i kupcem, świadczą takie curiosa, jak żądanie od kupca tytułem pokrycia należności za pobrany towar nie weksli, lecz czeków antydatowanych na kilka miesięcy. Weksel bowiem nie przedstawia w licznych, wypadkach żadnej wartości, wobec niemożności wyegzekwowania płatnej sumy, — czek w razie braku pokrycia w terminie stwarza przynajmniej odpowiedzialność karną...

W przemyśle wielkim postępuje inwazja obcych. Ciche arrangements z wierzycielami zagranicznymi, w wyniku których następuje przejmowanie udziałów polskich przedsiębiorstw przez zagranicznego wierzyciela, są na porządku dziennym. I jeszcze dobrze, jeżeli kończy się w ten sposób. Silny finansowo zagra-

niczny wierzyciel prowadzi przynajmniej warsztat pracy. Mamy gałęzie przemysłu, w których wszystkie wielkie przedsiębiorstwa w mniejszym lub większym stopniu już są kontrolowane przez zagranicznych wierzycieli i jest mało nadziei, by wróciły do rąk dawnych właścicieli. Ci obcy mogą kiedyś stać się bardzo nie-wygodni.

Sprawa ciężkiego położenia naszego gospodarstwa narodowego będzie niechybnie w bliskiej przyszłości na porządku dziennym zbliżającego się sezonu, czy kampanji politycznej. Wygrywać się będzie krytyczny stan gospodarczy w walce z rządem. Trzeba tedy jasno uprzytomnić sobie, jak dalece i czy wogóle czynić można rządy ostatnie odpowiedzialnymi za ten stan. Nie uczyniły bowiem nic takiego, co pogorszyłoby warunki, w jakie wtłoczone zostało nasze gospodarstwo przez rządy sejmowe i za aprobatą i wolą sejmów. Przeciwnie, uczyniły stosunkowo bardzo wiele, aby przynieść ulgę tam, gdzie istniejące ustawodawstwo zezwalało na to. Że wymienimy tutaj zmiany szeregu rozporządzeń wykonawczych ustawy o podatku dochodowym, modyfikacje przy podatku obrotowym, ulgi podatkowe przy eksporcie, zaniechanie ściągania podatku majątkowego, złagodzenie procedury przy egzekwowaniu zaległości i t. d.

Były to wszystko półśrodki. Nasza polityka gospodarcza wymaga radykalnych zmian u podstaw ustawodawczych, a nawet ustrojowych. Żaden z dotychczasowych sejmów nie okazał się skłonny do podjęcia dyskusji na taki temat. A z drugiej strony nigdy nie słyszeliśmy, by ze sfer gospodarczych odezwały się głosy, że odkładać takiej gruntownej sanacji nie wolno, że przeprowadzenie jej jest koniecznością państwową z rodzaju tych które usprawiedliwiają nawet radykalne metody. Przeciwnie, niekiedy ze sfer gospodarczych słyszano się głosy, zalecające unikanie metod radykalnych ze względu... na zagranicę.

Z DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU EKSPORTOWEGO PRZEMYSŁU METALOWEGO PRZETWÓRCZEGO.

Na zasadzie rozporządzeń ministerjalnych o zwrocie cła, Związek Eksportowy P. M. P. wystawił w miesiącu wrześniu 1929 r. zaświadczenia eksportowe na wywóz zagranicę następujących wyrobów przemysłu metalowego przetwórczego.

	Waga w kg.	Wartość w zł.
1. Odlewy żeliwne		
a) rury żeliwne	226 608	109 286
b) odlewy budowlane	148 217	95 532
c) naczynia żeliwne surowe i emaljowane	133 090	92 921
d) żelazka do prasowania	5 808	5 586
e) odlewy maszyn	3 614	890
	517 337	304 215
2. Maszyny i narzędzia rolnicze	20 136	21 622
3. Blacha pokryta cynkiem	349 348	239 718
4. Wyroby kotłarskie i konstrukcje żelazne	—	—
5. Siatka jednolita	5 481	4 297
6. Wyroby z blachy	10 421	10 482
7. Naczynia blaszane emaljowane	243 384	502 387
8. Drut żelazny	24 970	11 040
9. Drut kolczasty	—	—
10. Gwoździe	—	—
11. Wyroby żelazne i stalowe		
a) śruby żelazne	623	1 006
b) haki żelazne	845	2 523
c) podkółki żelazne	866	1 110
12. Haele	—	—
13. Łopaty	—	—
14. Widły	—	—
15. Obrabiarzki do metali i drzewa	6 404	2 975
16. Motory spalinowe	—	—
17. Maszyny włókiennicze	113 564	371 562
Ogółem w miesiącu wrześniu wywieziono	1 293 379	1 472 937

ZWROT CŁA PRZY WYWOZIE WYTWORÓW HUTNICZYCH WALCOWANYCH ORAZ NIEKTÓRYCH WYROBÓW METALOWYCH.

W numerze 73 Dziennika Ustaw R. P. z dnia 26 października 1929 r. pod poz. 552 zostało ogłoszone rozporządzenie Ministrów Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dn. 10 września 1929 r. o uzupełnieniu rozporządzenia z dnia 1 lipca 1927 r. w sprawie zwrotu ceł przy wywozie wytworów hutniczych walcowanych oraz niektórych wyrobów metalowych treści następującej:

§ 1. Paragraf 1 rozporządzenia Ministrów: Skarbu, Przemysłu i Handlu oraz Rolnictwa z dnia 1 lipca 1927 r. w sprawie zwrotu ceł przy wywozie wytworów hutniczych walcowanych oraz niektórych wyrobów metalowych (Dz. Ust. R. P. № 63, poz. 561) w brzmieniu rozporządzeń z dnia 6 sierpnia 1928 r. (Dz. Ust. R. P. № 76, poz. 681) i z dnia 22 kwietnia 1929 r. (Dz. Ust. R. P. № 37, poz. 330) uzupełnia się trzema dalszemi punktami, a mianowicie:

- od 100 kg.
26) pióra do pisania (stalówki), linje biurowe z blachy stalowej	zł 60.—
27) szpilki biurowe do torebek, pluskiewki i maszyny do segregatorów biurowych	30.—
28) spinacze biurowe z drutu żelaznego	8.—

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie 5-go dnia po ogłoszeniu (czyli d. 31 października 1929 r.).

SYTUACJA W PRZEMYSŁE METALOWO-MASZYNOWYM WE WRZEŚNIU R. B.

Instytut Badania Konjunktury Gospodarczych i Cen charakteryzuje w następujący sposób stan przemysłu metalowego we wrześniu roku bieżącego:

Wrzesień przyniósł lekki wzrost zatrudnienia w przemyśle metalowym i maszynowym. Wskaźnik produkcji, po usunięciu wpływu wahań sezonowych, podniósł się ze 134,8 do 135,6. Wzrost ten spowodowany został zapewne bardzo silnym napięciem produkcji w przemysłach związanych z budownictwem i urządzeniem mieszkań, oraz w pewnej również mierze spóźnionym ożywieniem, niezbyt silnym zresztą, w fabrykach maszyn rolniczych. Oba te zjawiska nie rokują trwałości. Stąd też niema podstaw do przypuszczeń, by produkcja metalowa mogła trwale wzrastać w najbliższych miesiącach.

Intensywne wykonanie nowych budowli wczesną jesienią przyczyniło się do dość znacznego ożywienia w dziedzinach przemysłu metalowego, związanych z *ruchem budowlanym*. Produkcja blachy ocynkowanej w sierpniu—wrześniu wzrastała, jak o tem świadczy ruch zamówień na wyroby walcowane w Syndykacie Hut Żelaznych. Nie osiągnęły wprawdzie one poziomu zeszłorocznego, zwiększały się jednak, podczas gdy w roku ubiegłym tendencja spadkowa wystąpiła już w lecie.

Jeśli wziąć pod uwagę, że przemysł posiadał w początkach roku dość znaczne zapasy żelaza, w lecie zaś unikał ich gromadzenia i raczej je likwidował w obawie załamania się konjunktury, to przypuścić można, że poziom produkcji wczesną jesienią zbliżał się bardziej do przeszłorocznego, niżby to wynikało ze spożycia blach w cynkowniach.

W fabrykach gwoździ i drutu zamówienia utrzymywały się na poziomie wyższym, niż w roku ubiegłym. Zapotrzebowanie na gwoździe kształtuje się pod wpływem tychże czynników, co i na blachę ocynkowaną. Czynniki strukturalne odgrywają niewątpliwie bardzo poważną rolę w obu tych dziedzinach produkcji. Charakter naszego budownictwa wiejskiego zmienia się pod wpływem działalności Banku Rolnego, który przy pomocy kredytów, udzielanych spółdzielniom rolniczo-handlowym, wpływa na rozpowszechnianie się ogniotrwałego krycia dachów na wsiach. W tymże kierunku oddziaływa polityka towarzystw ubezpieczeniowych; przeprowadziły one ostatnio rewizję stawek, których rozpięcie, w zależności od rodzaju pokrycia dachów, zwiększyło się bardzo znacznie.

Podobnie czynniki strukturalne wpłynęły na wzrost zamówień na odlewy ogrzewalnicze, bardzo silny we wrześniu.

Wślad za wykończaniem budowli ożywiają się gałęzie, produkujące przedmioty *trwałej konsumpcji domowej*, a więc b. znaczna u nas produkcja odlewów kuchennych (piecyki, drzwiczki żelazne, t. zw. blachy i t. p.), oraz naczyń żeliwnych. Zwiększeniu się konsumpcji naczyń żeliwnych towarzyszy w obecnym sezonie stosunkowo zmniejszenie się zapotrzebowania na naczynia blaszane, stanowiące przedmiot wyższej wartości. Jest to zapewne wynikiem zmniejszenia się siły nabywczej szerokich

mas, zwłaszcza ludności wiejskiej, w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Zmniejszenie się *inwestycji w przemyśle* oraz ograniczenie niektórych inwestycji państwowych sprawiło, że zamówienia na obrabiarki do metali spadły w sierpniu—wrześniu do 13% przeciętnego ich napływu w tychże miesiącach roku ub. Zapasy były z końcem września zgórą trzykrotnie większe, niż przed rokiem. Wrzesień wykazuje również ich wzrost. Produkcja była więc w tym miesiącu większa od napływu zamówień.

Nieco lepiej przedstawiała się sytuacja w dziale obrabiarerek do drzewa, jakkolwiek i tu spadek zapotrzebowania jest znaczny. Popyt na maszyny przemysłowe zmniejszył się bardzo silnie. Wyjątki są nieliczne; należą do nich przede wszystkim maszyny dla przemysłu cementowego, przeprowadzającego obecnie bardzo znaczne inwestycje.

Okres realizacji zbiorów przyczynił się do wzmocnienia *ruchu inwestycyjnego w rolnictwie*, przytłumionego w miesiącach letnich skutkiem ciężkiej sytuacji rolnictwa w roku bieżącym.

Trwający od lipca spóźniony wzrost zamówień na maszyny rolnicze sprawił, że wzrastając we wrześniu o 10% w porównaniu z miesiącem poprzednim, przekroczyły one po raz pierwszy poziom z analogicznego miesiąca roku ub. Ruch inwestycyjny obejmuje maszyny najniezbędniejsze w obecnym okresie gospodarki rolnej. W zamówieniach dominują więc w stopniu znacznie silniejszym, niż przed rokiem, maszyny, służące do młocki i czyszczenia ziarna. Produkcja utrzymywała się na bardzo niskim poziomie. Lekkie zwiększenie się zbytu znajdowało pokrycie w zapasach, które w dalszym ciągu zwolna spadały. We wrześniu były one zgórą dwukrotnie większe, niż przed rokiem.

Zmniejszenie się *nakładów państwowych* na mosty i inne konstrukcje żelazne przyczyniło się w decydującej mierze do spadku zamówień na śruby, nakrętki i nity. We wrześniu stanowiły one zaledwie 57% zamówień z tegoż miesiąca roku ub.; zamówienia rządowe spadły jednocześnie do 29%.

Natomiast działalność inwestycyjna państwa w zakresie uzupełniania taboru kolejowego nie osłabła. Produkcja wykazywała stały wzrost, którego granice zakreśla wykonanie bieżącego budżetu państwowego.

ZNACZENIE KOSZTÓW PRZEWOZOWYCH W EKSPORCIE.

W związku z przeżywaną w obecnej chwili depresją na rynku wewnętrznym i ze zwróceniem bacniejszej uwagi przemysłu na rynki zewnętrzne w celu wzmocnienia wywozu polskiego i doprowadzenia z czasem do znaczniejszych, niż dotąd, transakcyj eksportowych, nie od rzeczy będzie przypomnieć o referacie wygłoszonym na tegorocznym Walnem Zgromadzeniu udziałowców Związku Eksportowego Przemysłu Metalowego Przetwórczego w sprawach związanych z transportem, bowiem sprawy te powinny obchodzić żywo każdego reflektującego na dostawy eksportowe.

Przewidując oddawna przeżywany obecnie kryzys w życiu gospodarczym kraju i zdając sobie sprawę ze znaczenia, jakie ma transport w transakcjach z zagranicą, Związek Eksportowy nawiązał ścisły kontakt ze specjalistami w sprawach przewozowych i przy ich pomocy udzielał i udziela bezpośrednio lub pośrednio informacji i porad w tych sprawach, w celu zapoznania swoich udziałowców z całokształtem zagadnienia transportowego.

Związek Eksportowy P. M. P. zaprosił swego rzeczoznawcę w osobie dyrektora Północnego Towarzystwa Transportowego i Ekspedycyjnego p. A. Perlmuttera do wygłoszenia ogólnego referatu na temat transportu na tegorocznym Walnem Zgromadzeniu. Referat ten ukazał się in extenso niezwłocznie po odbytem posiedzeniu w „Gazecie Handlowej“ Nr. 102 z r. b. Wobec ważności poruszonych w nim spraw, podajemy obecnie w „Przemysle Metalowym“ główne jego tezy w streszczeniu.

Prelegent rozpoczął swój referat od trudności, jakie napotykają eksporterzy polscy wogóle, a eksporterzy wyrobów metalowych w szczególności; trudności te polegają na braku odpowiedniej instytucji, dogodnie

Z przedsiębiorstw, kontrolowanych przez koncern Kuhlmann, wymienić należy przede wszystkim Société Commerciale Lambert-Riviers, firmę, posiadającą doskonałą organizację sprzedaży. W dziale metalurgicznym koncern ten kontroluje Société Pyrites du Huelva.

Poważne miejsce wśród koncernów chemicznych zajmuje, dzięki posiadaniu kilku pierwszorzędnych patentów, koncern *l'Air Liquide*. Towarzystwo to rozporządza kapitałem 100 milionów franków.

Z patentów, posiadanych przez *l'Air Liquide*, szczególnie nas interesującym jest patent na metodę Claude'a, eksploatowany na zasadzie licencji przez koksownię w Knurówie, należące do Polskich Kopalń na Górnym Śląsku Spółki Dzierżawnej (Skarboferm).

W dziale przemysłu metalowego *l'Air Liquide* kontroluje szereg fabryk, budujących aparaty do stosowania tlenu, między niemi fabrykę T-wa „Perun” w Warszawie, należącą do P. Z. P. M.

Największą rolę w przemyśle metalowym odgrywa włoski *Koncern Montecatini Società Generale per l'Industria Mineraria ed Agricola*, dysponujący kapitałem 600 milionów lirów.

Towarzystwo to posiada wielkie kopalnie pirytów o zawartości 60,6% Fe i kopalnie miedzi. Miedź przerabiana jest we własnych fabrykach w Rifredi, Vicence, Torre, Passeri, Bagnoli i Legnano.

W 1928 r. zostało założone przez Koncern Montecatini łącznie z koncernem niemieckim Vereinigte Aluminiumwerke towarzystwo pod nazwą *Società Italiana del Alluminio*, mające na celu eksploatowanie i przerabianie włoskich złóż bauksytowych. Towarzystwo to dysponuje kapitałem 80 mil. lirów.

W dziale ołowiu i cynku koncern Montecatini kontroluje towarzystwo *Società Miniera dell'Acese*, produkujące 15 818 tonn tych metali, oraz towarzystwa Monteponi i Pertulosa. Pod wpływami koncernu znajduje się również towarzystwo kopalni rąci Monte Amiata.

W dziale elektrycznym kontrolowane są przez koncern powyższy elektrownie w Meranie, dostarczające rocznie 185 milionów kilowatogodzin.

Własnością koncernu Montecatini w dziale chemicznym jest patent na metodę Fausera, który interesuje nas ze względu, że eksploatowany jest na zasadzie licencji przez „Nowy Chorzów”.

HANDEL MASZYNAMI UŻYWANEMI.

Zapotrzebowanie na maszyny używane, które jest stale bardzo znaczne, pokrywane jest niemal wyłącznie przez jedno państwo, a mianowicie przez Stany Zjednoczone Ameryki. Eksport innych krajów, w szczególności zaś Anglii i Niemiec, jest tak nikły, że w stosunku do amerykańskiego eksportu nie może być brany w zupełności pod uwagę. Niestety, niema dokładnych cyfr wartości eksportu używanych maszyn ze Stanów Zjednoczonych.

Wedle obliczeń firmy Rotwinik Bros z Nowego Jorku, wartość miesięcznego wywozu używanych maszyn wynosi 2,75 mil. dolarów, czyli 6—7% wartości wywozu nowych maszyn.

Sprzedaż używanych maszyn zorganizowana jest w Stanach Zjednoczonych w następujący sposób:

W najważniejszych centrach amerykańskich rynków eksportowych znajdują się przedstawicielstwa przedsiębiorstw sprzedających stare maszyny. Przedstawicielstwa te otrzymują podwójne wykazy: a) maszyn, które są stale na składzie, b) maszyn, które są do ku-

pienia okazyjnie. Każda używana maszyna jest dokładnie opisana, niezależnie od informacji katalogowych. Zamówienia na takie maszyny skutecznia się kablem, bez zaliczek. Za stan maszyny odpowiedzialna jest firma sprzedająca. Po otrzymaniu zamówienia, maszyna wysyłana jest pod adresem przedstawiciela i dopiero u niego odbierana jest przez nabywającego. Oczywiście, zdarza się często, że nabywający nie bierze maszyny, jednak praktyka wykazała, że nawet w takim razie dość łatwo jest ją sprzedać, w wyjątkowych więc tylko wypadkach zdarza się, że maszyny nieprzyjęte muszą być odsyłane z powrotem, co wobec dość wysokich cen, uzyskanych za maszyny sprzedane, nie stanowi zbytecznego ryzyka. Ceny maszyn używanych wahają się pomiędzy 60—75% wartości nowych maszyn.

NIEMIECKIE OBRABIARKI NA ANGIELSKIM RYNKU.

Import zagranicznych obrabiarek wzrasta na rynku angielskim z roku na rok. Nie należy się temu dziwić, gdyż angielski przemysł obrabiarkowy produkuje modele często bardzo przestarzałe i nieodpowiadające współczesnym warunkom produkcji, wskutek czego zbyt angielskich obrabiarek, zarówno na rynku wewnętrznym, jak i zagranicą, stale maleje.

Niedawno w „The Times” ogłoszone było sprawozdanie angielskiego attaché handlowego w Oslo, który uskarżał się, że „angielski przemysł obrabiarkowy ofiarowuje modele przestarzałe” (oldfashioned models).

Głównymi importerami obrabiarek do Anglii są Stany Zjednoczone i Niemcy; oba te kraje pokrywają 95% angielskiego zapotrzebowania na obrabiarki.

Różnice pomiędzy cenami obrabiarek amerykańskich i niemieckich są bardzo znaczne. Według źródeł niemieckich w 1927 r. cena jednej tonny obrabiarek amerykańskich kalkulowała się w Anglii, w przeliczeniu na złote, na 5754 zł, podczas gdy cena tonny obrabiarek niemieckich wynosiła tylko 3402 zł. Aczkolwiek różnica tych cen uległa w 1928 i 1929 r. pewnemu zmniejszeniu, to jednak pozostała ona nadal bardzo wydatną i wynosi około 15%. W ostatnich czasach producenci niemieccy wypuścili na rynek kilka bardzo dobrych modeli, które spotkały się z dużym zainteresowaniem angielskich odbiorców.

Dla ilustracji podajemy, że ceny polskich obrabiarek loko fabryka są dla obrabiarek ciężkich mniej więcej takie same, jak ceny obrabiarek niemieckich, dla tej więc kategorii byłby możliwy zbyt do Anglii, natomiast przy lżejszych typach, a szczególnie przy obrabiarkach precyzyjnych, ceny polskie są wyższe od niemieckich.

FORD W POLSCE.

Jak dowiadujemy się, konferencje pomiędzy mr. Carlstonem, dyrektorem zakładów Forda w Europie a rządem polskim i grupą przedsiębiorców doprowadziły do pomyślnego wyniku i już w niedługim czasie spodziewać się należy rozpoczęcia prac nad budową fabryki Forda w Gdyni. Produkcja fabryki obliczoną jest początkowo na 300 wozów miesięcznie, z czego część ma być eksportowaną do Rosji.

W SPRAWIE ELEKTROWNI W JABŁONOWIE.

Dnia 4 października 1929 r. wpłynęło do Ministerstwa Robót Publicznych podanie gminy Jabłonowo, pow. Brodnickiego, woj. Pomorskiego o udzielenie uprawnienia rządowego na zakład elektryczny dla wytwarzania prądu stałego i zmiennego.

EKSPORT WYROBÓW ŚRUBOWYCH.

Zjednoczone Polskie Fabryki Śrub Sp. z o. o. w Białsku, prowadzące wyłączną sprzedaż wyrobów prawie wszystkich fabryk śrub w Polsce, zorganizowały ostatnio przy swych biurach wydział eksportowy, mający na celu opracowanie możliwości eksportowych na zagraniczne rynki zbytu.

Opierając się na dotychczasowych doświadczeniach osiągniętych przez poszczególne firmy eksportujące, Zjednoczone Polskie Fabryki Śrub zwróciły specjalną uwagę na rynki bałkańskie i bałtyckie, gdzie polskie wyroby śrubowe mogą znaleźć przy odpowiedniej organizacji eksportu szeroki zbytu.

TERMINY ZEBRAŃ KARTELI MIĘDZYNARODOWYCH.

Dnia 13 grudnia odbędzie się w Düsseldorfie posiedzenie Międzynarodowego Kartelu Szyn, na którym omawiana będzie sprawa zwyżki cen na szyny.

Dnia 19 listopada odbędzie się w Brukseli posiedzenie Międzynarodowego Kartelu Cynku, które obradować będzie nad przedłużeniem umowy kartelowej.

Sprawa przedłużenia Kartelu Cynkowego jest dość trudną, przede wszystkim ze względu na niekorzystne kształtowanie się cen tego metalu w 1929 r.

Przeciętna cena cynku w 1928 roku wynosiła 25½ funtów sterlingów za tonnę angielską. Dążeniem Kartelu Cynkowego założonego w końcu zeszłego roku miało być podniesienie ceny cynku do 26 względnie 27 funtów sterlingów i utrzymanie jej na tym poziomie.

Tymczasem pomimo usiłowań Kartelu, ceny cynku nie tylko nie wzrosła w ciągu bieżącego roku, ale nawet spadła poniżej przeciętnej z roku ubiegłego. W zeszłym tygodniu notowano cynk 22½ funta. Przyczyniła się do tego konkurencja niezrzeszonych hut cynkowych, przede wszystkim amerykańskich, które stałe powiększają swoje kwoty produkcyjne.

Oczywiście w takich warunkach próba utrzymania ceny rynkowej drogą obniżenia produkcji, o czym mówi się w niektórych kołach Kartelu, staje się najzupełniej nierealną.

Jakie środki przedsięwzięcie Kartel Cynkowy i czy w tych warunkach zdoła się utrzymać — pozostaje pytaniem, na które odpowie zebranie Kartelu w dniu 19 listopada r. b.

Z FRANCUSKIEGO PRZEMYSŁU ŻELAZNEGO.

Na ostatnim posiedzeniu francuskiego kartelu surówki żeliwnej (O. S. P. M.) omawiana była sytuacja na rynku. Zapotrzebowanie rynku wewnętrznego jest dobre, natomiast eksport staje się trudniejszym. Niepokojąca jest zwłaszcza sytuacja na rynku włoskim, który coraz bardziej zamyka się przed importerami francuskiej surówki.

Krajowe ceny surówki hematytowej i fosforowej pozostawiono bez zmiany, natomiast w dziale eksportowym podwyższono ceny dla Holandji z 67 szyl. i 6 pensów na 68 szyl. i 6 pensów.

FUZJA WE FRANCUSKIM PRZEMYSŁE STALOWYM.

W ubiegłym tygodniu podpisana została fuzja towarzystwa „Hauts Fourneaux de la Sambre” z „Forges de Montataire”. Fuzja ta została dokonana pod wpływem towarzystwa „Lens”, największego przedsiębiorstwa kopalni węgla kamiennego we Francji, posiadającego poważne udziały w przedsiębiorstwach metalurgicznych we Francji.

FUZJA W AMERYKAŃSKIM PRZEMYSŁE RADJOWYM.

Pomiędzy amerykańskimi przedsiębiorstwami radjowymi Victor Talding Machine Co., Radio Corporation, Western Electric Co. i General Electric Co. została podpisana umowa, dotycząca współpracy na polu produkcji i sprzedaży sprzętu radjowego. Na czele połączonych przedsiębiorstw, które w ten sposób, jako całość, uzyskują w amerykańskim przemyśle radjowym stanowisko monopolowe, staje dotychczasowy kierownik Victor Talding Co., p. Schuhmaher.

WĘGIERSKIE PRZEDSIĘBIORSTWO PRZEMYSŁU MASZYNOWEGO W JUGOSŁAWJI.

Węgierski koncern Ganz'a prowadzi obecnie w Jugosławiji własne przedsiębiorstwo pod nazwą „Jugosłowiański Ganz S. A.” Przedsiębiorstwo to posiada w Belgradzie własne składy i zakłady reprezentacyjne.

UMOWA O WSPÓŁPRACY W NIEMIECKIM PRZEMYSŁE MASZYNOWYM.

Zakłady A. Borsig w Berlinie i „Humboldt” w Kolonji zawarły układ, dotyczący współpracy w dziale maszyn chłodniczych.

VI MIĘDZYNARODOWY KONGRES GÓRNICTWA I METALURGJI.

W czasie trwania Wystawy w Liège w czerwcu 1930 r. obradować będzie VI Międzynarodowy Kongres Górnictwa, Metalurgji i Geologii stosowanej. Kongres organizowany jest przez Związek Inżynierów Szkoły w Liège i Belgijskie Towarzystwo Geologiczne.

Zapisy na Kongres przyjmuje Sekretarz Generalny M. O. Lepersonne, 16 quai des Etats Unis, Liège.

ŚWIATOWA KONFERENCJA ENERGETYCZNA.

W 1930 r. odbędą się w Berlinie obrady II-giej Światowej Konferencji Energetycznej, skupiającej 47 państw. Przedmiotem obrad będą sprawy ujęcia, rozdziału i zużycia sił energetycznych.

Informacji udziela Sekretariat II Konferencji Energetycznej: Ingenieurhaus, Berlin N. W. 7.

WYSTAWA POLSKIEGO PRZEMYSŁU W JAPONJI.

Aczkolwiek do tej pory nasz eksport do Japonji ogranicza się do bardzo nielicznej grupy towarów, to jednak zainteresowanie się japońskich sfer gospodarczych naszym rynkiem eksportowym jest bardzo znaczne i wymaga się stałe. Najlepszym tego dowodem był fakt bytności na Targach Wschodnich przedstawicieli japońskiego świata kupieckiego i przemysłowego.

Celem przeprowadzenia należytej propagandy naszego eksportu na rynkach japońskich, Poselstwo Polskie w Tokio w porozumieniu z Izłą Handlową i Przemysłową w Osaka rzuciło myśl urządzenia w 1930 r. wystawy przemysłu polskiego w Osaka.

Celem zebrania należytego materiału w tej sprawie Ministerstwo Przemysłu i Handlu zwróciło się do Izby Przemysłowo-Handlowych z zapytaniem o opinię co do możliwości zorganizowania wystawy w Osaka.

Wartość importu Japonji wyniosła w 1928 r. 2,2 miljarde jenów, z czego przypada na:

rudy i metale . . .	241 mil. jen.
wyroby metalowe . . .	19 „ „
maszyny . . .	167 „ „

Z ogólnego importu przywieziono z Polski towarów wartości 8,235,952 jenów.

Patenty udzielone przez Urząd Patentowy.

10367. *Max Buchholz*. Urządzenie do zapobiegania w transformatorach, wyłącznikach, prądnicach, silnikach, kablach, szynach zbiorczych i innych elektrycznych przyrządach niepożądanym cieplnym obciążeniom części, przewodzących prąd, lub materiałów, izolujących te części.
10294. *Siemens-Schuckertwerke Aktiengesellschaft*. Urządzenie do napędu silników asynchronicznych, nastawiające silnik na bardzo małą ilość obrotów.
10318. *Kazimierz Siennicki*. Zaciski kondensatora elektrycznego.
10242. *Siemens & Halske Aktiengesellschaft*. Obsada elektrodowa do pieców elektrycznych.
10267. *Josef Martin*. Palenisko nadmuchowe z ruchomymi grzebawkami.

10379. *Siegfried Junghans*. Sposób odlewania zapomocą maszyn wtryskowych.
10223. *Max Heumann i Albert Heumann*. Urządzenie do obierania owoców.
10291. „*Cyklop*” Akt.—*Ges.* Przyrząd do froterowania podłóg, posiadający tarczowe szczotki, napędzane kołem ciernym i przyciskane do niego zapomocą sprężyny.
10327. *Marcin Madejski*. Ruchoma kuchnia — bufet.
10251. *Preussische Bergwerk- & Hütten-Aktiengesellschaft Hüttenamt Gletwitz i Eugen Müller*. Koło linowe wieży wyciągowej.
10371. *Herzfeld & Victorius Towarzystwo Akcyjne*. Drzwiczki piecowe.

Aparaty do spawania:

Iow. Akc. „*Perun*”, Warszawa.
Biuro: Hortensja 6, tel. 89-34.
Fabryka: Grocnowska № 52, tel. 201-16.

Blachy dziurkowane (sita):
Wytwórnia Blach Dziurkowanych „*Sito*” Warszawa, Dobra 80, tel. 1-92.

Druty — gwoździe — siatki:
Druty surowe i ocynkowane gładkie i kolczaste, gwoździe, siatki ogrodzeniowe i rzeczne, wkłady materacowe i t. p. Wadowicki Przemysł Druciany założyciela Józefa Goreckiego. Wadowice (Małopolska).

Druty stalowe sprężynowe, jasne i ocynkowane, między innymi specjalnie do wyrobu materaców, poleca Belgijska Sp. Akc. Warszawskiej Fabryki Drutu, Sztynitów i Gwoździ, Warszawa, Praga, Objazdowa № 1. Tel. 6-81, 160-79, 160-01.

Dźwigniki — Kancuchy:
Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.
• Warsz. Fabr. Masz. windowych „*Sita*”, Chłodna 5, tel. 47-78.

Elektrody do spawania łukiem elektrycznym:
Franc. Tow. Akc. „*Perun*” Warszawa, Oddział w Polsce. Biuro: ul. Hortensja 8, tel. 89-34 i 162-99. Fabryka: ul. Grocnowska 52, tel. 201-16.

Elewatory (podnośniki):
Krawczyk i S-ka w Zawierciu.
• Rybnicka Fabryka Maszyn, Sp. z ogr. por. Rybnik, G. Śl.

Garnki i przewody rurowe:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gryzarki:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Gryzarki uniwersalne:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.
• Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice.

Imadła:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Kalandry:
Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Konstrukcje żelazne:

„*H. Zieleziński*” wł. inż. K. Kubański. Warszawa, Marszałkowska № 11/13, tel. 5-74 i 281-43.

Liny stalowe i żelazne, drut kolczasty, siatki do ogrodzeń, drut żel. ocynkowany inieocynkowany, gwoździe:
Włocławska Fabryka Drutu, dawn. C. Klauke Sp. Akc. we Włocławku. Tel. № 15.

Liny stalowe:
Bracia Jenike, inż., Warszawa, Aleja Jerozolimska 20 tel.: 29-64 i 220-00.

Lokomobile przemysłowe:
Wyroby krajowe Borni Schütze, Fabryka Maszyn i Kottów, Odlewnia Żelaza i Stali, Toruń.

Młocarnie szerokomłotne systemu Jaehne:
Fabryka Maszyn i Odlewnia Żelaza Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice.

Motory spalinowe:
Towarzystwo Fabryki Motorów „*Perkun*” Sp. Akc. w Warszawie — Praga, ul. Grocnowska 46, Telefon: Zarząd 84-93, Biuro Sprzedaży 84-40.

Młoty sprężynowe, deskowe i pasowe, młotki, siekiery i inne wyroby masowe kuznicze. Otdakowski i Neumark, Łódź, Zakątna 81.

Narzędzia do obróbki metali:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Obrabiarki do metali i drzewa:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Obrabiarki do drzewa:
Fabryka Traków i Maszyn do obróbki drzewa, dawniej C. Blumwe i Syn, Sp. Akc. Bydgoszcz-Nakielska 26.

Okna żelazne:
„*H. Zieleziński*” wł. inż. K. Kubański. Warszawa, Marszałkowska № 11/13, tel. 5-74 i 281-43.
• Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Pędnie:
Tow. Akc. J. John w Łodzi.
• Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Pompy:
Zakł. Mech. i Odlew. Rohn, Zielniński i S-ka, S. A., Warszawa, Jerozolimska 105, t. 5-88 i 58-83.

Pompy:

Brandel, Witoszyński i S-ka. Pierwsza w Polsce fabryka pomp odśrodkowych turbinowych. Warszawa-Praga, Grochowka 37, Tel. 48-86.

• „*Sirius*” specjalna Fabr. Pomp odśrodkowych i turbinowych Warszawa — Praga, Zamojskiego 51, tel. 68-25.

Pompy ręczne i transmisyjne:
Zakłady Mechan. i Odl. Żel. „*Białogon*”. Zarząd w Warszawie, Bracka 5, tel. 7-34 i 7-41

Prasy mimośrodowe:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Rury faliste i przewody rurowe do pary dla wysokiego i niskiego ciśnienia oraz wyroby z blachy spawane acetylenem wykonywa i dostarcza Fabryka Przewodów Rurowych „*Compensator*” W. Maciejewski i S-ka; Warszawa, ul. Św. Stanisława 1/3. Telefon 18-72.

Rury żebrowe: kuto-żelazne w długościach do 6 mtr. do ogrzewań, Franciszek Wagner i S-ka, Zakłady Mechaniczne i S-ka, Tłenu — Łódź ul. Żeromskiego 94, Tel. 15-99 i 69-20.

Rury żeliwne wodociągowe stojąco i wirowo lane p/g norm polskich i niemieckich, Biuro Sprzedaży Rur Zjedn. Odlewni: „*Węgierskiej Górki*”, Zakładów Ostrowieckich, „*Poręby*” i Lilpop, Rau i L. Warszawa, Nowy Świat 35, Telefony: 209-26 i 274-43.

Rury żeliwne kanalizacyjne i wodociągowe:
Zakłady Mechan. i Odl. Żel. „*Białogon*”. Zarząd w Warszawie, Bracka 5, tel. 7-34 i 7-41.

Rusztia ze specjalnego stopu żelaza, tak dla palenisk stałych, jak ruchomych, dostarcza: „*Wiewiżana*” Tow. Akc. w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 81.

Strugarki:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

• Zakł. Mech. i Odlew. Rohn, Zielniński i S-ka, S. A., Warszawa, Jerozolimska 105, t. 5-88 i 58-83.

Sruby:
Tow. Akc. J. John w Łodzi.

Tokarki:

Zakł. Mech. i Odlew. Rohn, Zielniński i S-ka, S. A., Warszawa, Jerozolimska 105, t. 5-88 i 58-83.
Tow. Akc. J. John w Łodzi.

• Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Traki i wszelkie obrabiarki do drzewa:
Fabryka Traków i Maszyn do obróbki drzewa, dawniej C. Blumwe i Syn, Sp. Akc. Bydgoszcz-Nakielska 26.

• Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Transportery (przenośniki):
Krawczyk i S-ka w Zawierciu.

Urządzenia mechaniczne dla kopalń i kamieniołomów:
Rybnicka Fabryka Maszyn, Sp. z ogr. por. Rybnik, G. Śl.

Wagi kolejowe i wozowe:
Rybnicka Fabryka Maszyn, Sp. z ogr. por. Rybnik, G. Śląsk.

Walce drogowe:
Pierwsza Fabryka Lokomotyw w Polsce, Sp. Akc. Zakłady w Chrzanowie (Małopolska), Zarząd w Warszawie, Świętokrzyska 28.

Walce żeliwne utwardzone
Tow. Akc. J. John w Łodzi.
• Modrzejskie Zakłady Górniczo-Hutnicze, Sp. Akc. Sosnowiec — Huta Katarzyna.

Wanny żeliwne, porcelanowo emaljowane kwasoodporne,
Zakłady Przemysłowe Odlewania Żelaza i Emaljowania „*Kamienna*”, Jan Witwicki, Kamienna, poczta Skarżysko — z. Radomskiej.

Wiertarki:
Tow. Akc. J. John w Łodzi.

• Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.

Wiertarki kolumnowe szybokieżne:
Stowarzyszenie Mechaników Polskich z Ameryki Sp. Akc. Warszawa, Marszałkowska 46.
• Fabryka Maszyn i Odlewania Żelaza Waldemar Krusche i S-ka, Pabjanice.

Żelazne dachy i świetlniki specjalnie oszkłone bez kłtu. A. Alscher i Syn Bielsko n./Ni-
prem 6-8.

Aleksander ROTHERT

25 lat praktyki w dziedzinie

Inżynier mechanik i elektrotechnik. Dr. h. c. nauk technicznych, em. profesor Politechniki Lwowskiej.

DORADCA ORGANIZATOR

RACJONALIZACJI PRODUKCJI I BIUROWOŚCI

Korespondencja, Zakup, Składy. — Rachunkowość, Kalkulacja. — Biuro Techniczne, Normalizacja. — Urządzenie Warsztatów. — Oświetlenie, ogrzewanie Siła, Transport. — Przygotowanie Produkcji, Rozdział Robót, Terminy. — Organizacja pracy, Kontrola wydajności i jakości. — Płace i stosunki z robotnikami. — Władze przedsiębiorstwa, podział pracy i kompetencji. — Sprzedaż, ceny i katalogi. — Statystyka i wyzyskanie jej dla usprawnienia produkcji i zbytu.

Adres: WARSZAWA, Mokotowska 37. Telefon 98-36.

ODLEWY STALOWE ELEKTRO-STAL

Wszelkie odlewy stalowe
z modeli własnych i odbiorców.

WYKONYWA
TOW. PRZEM. ZAKŁ. MECH.
LILPOP, RAU & LOEWENSTEIN
SP. AKC.
WARSZAWA, UL. BEMA 65.

CYNKOWNIA WARSZAWSKA

(Właśc.: Inż. T. RAPACKI i Z. ŚWIĘCICKI)

Warszawa, ul. Bożena 3, Tel. 52-07, 52-77 i 53-07

przyjmuje do cynkowania wszelkie wyroby,
konstrukcje oraz odlewy żelazne.

ZJEDNOCZENI POLSCY PRZEMYSŁOWCY METALOWI

Spółka Akcyjna

WARSZAWA, TRAUĞUTTA 4, TEL.: 3-94, 211-15, 211-61

Adres Telegraficzny: „Metalowcy“.

POLECAMY:

**WIERTARKI, SZLIFIERKI i WCIĄGARKI
ELEKTRYCZNE**

na prąd stały, zmienny i uniwersalne
francuskiej firmy

CONSTRUCTIONS ELECTRIQUES „WAGEOR“ S. A.
S. Etienne (Loire).

THE INTERNATIONAL SHIPBUILDING AND ENGINEERING CO. LTD.

**Międzynarodowe Towarzystwo
Budowy Okrętów i Maszyn S. A.**

BUDUJE i WYKONYWA:

Maszyny parowe	Dźwigi i konstr. żel.
Silniki Diesla	Wywrotki, truksy leś.
Lokomobile Diesla	Kotły o wysokich ci-
Aparaty cukrownicze	śnieniach.
Traktory gąsienicowe	Uniwersalne paleni-
Silniki elektryczne	ska do mialu wę-
Małe maszyny świetl.	głowego
Pompy	Urządzenia chłodnicze
Kolejki wąskotorowe	Reperacje wszelkiego
Aparatura chemiczna	rodzaju.

Dzwony.

DYREKCJA GŁÓWNA:

GDAŃSK

WERFTGASSE 4, TEL. 34-05 do 34-10

ODDZIAŁY i PRZEDSTAWICIELSTWA:

Warszawa — ul. Jasna 11 m. 5, Tel. 99-18

Łódź — ul. Traugutta 9, Tel. 41-83

Lwów — ul. Podleskiego 7, Tel. 48-88

Kraków — ul. Wiślana 12, Tel. 30-19

Poznań — Słowackiego 18, Tel. 77-85

Lublin — Krak. - Przedm. 56 m. 8, Tel. 962

Równe — Al. 3 Maja 30, Tel. 307

Katowice — Marjacka 28, Tel. 19-84

Wilno — Jagiełłowska 9, Tel. 8-84